

L'Anuari territori, una eina carregada de futur

Andreu Ulled

MCRIT SL.

Senyor President de l'IEC, senyora Presidenta de l'SCOT, senyor Secretari de Planificació Territorial, senyors Director general de Polítiques Ambientals i Sostenibilitat, i de Participació Ciutadana del Govern de Catalunya, companys i amics,

Aquest Anuari, com ens diu la Mita Catañer en el pròleg, vol ser una eina al servei d'una nova cultura del territori que, per fer-la possible, hauria de començar per **canviar la cultura dels que treballem en l'ofici d'ordenar el territori**, avui per avui constrenyida, penso, tant per una **formació excessivament fragmentada com pel corporativisme decimonònic** de les nostres diferents professions, més unes que unes altres, certament.

Però aquesta no és una època propícia per grans canvis, ni per revolucions culturals. **Vivim en una època posrevolucionària**, segons Gilles Lipovetsky; tancat el parèntesi de la posmodernitat, diu ell, la nostra és una època paradoxal; som individualistes, però estem ben informats i sabem que res no és mesquí, que l'aleteig d'una papallona al Brasil podria provocar un terratrèmol al costat de casa, o que l'augment d'uns graus centígrads en la temperatura promig del planeta podria provocar canvis climàtics insospitats. Encara que a Catalunya i Espanya avui es visqui una gran eufòria econòmica, sabem que és fràgil, difícilment sostenible a mig termini. Som responsables, i ens preocupa el que passa al voltant nostre, però també som esceptics de la nostra capacitat de poder canviar res, i

tendim en ocasions al cinisme. Cap època ha sabut tan poc sobre el futur, i ha tingut tan poc interès en el passat, com la nostra. No és sorprenent que Jane Jacobs en el seu darrer llibre ens alertés contra la *Amnèsia Col·lectiva*.

Per difícil que sigui d'assolir aquesta nova cultura del territori, els deia que **hem de començar per canviar, en la mesura del possible, la nostra formació**, com fa anys que ho intenten els nostres col·legues britànics, o els americans de l'APA, l'Associació de *Planners*. I l'Anuari que tenim a les mans és una eina molt útil en aquest sentit, perquè hem d'aprendre dels conflictes territorials, com aquells que investigava el llibre *Aquí no!*, i també dels projectes i les transformacions reexides. Amb tot, l'estudi de l'Anuari, i d'altres fonts d'observació pròximes al que està passant aquí i ara, com l'enquesta sobre *Condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya*, i altres, són referències indispensables per ajudar-nos a relativitzar els nostres prejudicis, tantes idees preconcebudes. Perquè l'escenari dels nostres èxits i fracassos es mou depressa, se'ns fa invisible, s'amaga, i es resisteix a deixar-se veure al complet. I així les notícies que conté l'Anuari són *pistes*, i la mena de lectura que ens demana és més aviat *detectivesca*; tirant del fil dels casos que presenta l'Anuari penso que és possible anar desfent l'entrellat d'un món que sembla haver-se enredat enormement. L'Anuari ens predisposa a l'aventura, ens invita a l'excursionisme científic, continuant aquells articles inolvidables de Pau Vila que ens donaven notícia del que passava amb els darrers paraires, les Mataró *potatoes* o la ramaderia a la Catalunya Central, a partir del coneixement precís de qui, a més de llegir i estudiar tota la informació té al seu abast, ha visitat i s'ha impregnat de l'esperit del lloc i ha parlat amb la gent. El món és més complex del que ens pensàvem, deia en Gabriel Ferrater, però les causes de la seva complexitat podrien ser molt senzilles.

El segon canvi cultural que resulta indispensable té a veure amb el **corporativisme**. M'afanyo a reconèixer que no tot són inconvenients: un funcionari del cos d'Enginyers de Camins, o del d'Advocats de l'Estat, han pogut dir que no a un Ministre, si així ho dictava el seu criteri professional, sabent que no estant sols, que els recolzava un col·lectiu important i els emparava una llarga tradició de servei públic; però els corporativismes haurien de ser més plàstics, molt més porosos, molt més inclusius, per tal d'adaptar-se a aquesta època dita de la *modernitat líquida*. És ridícul que a aquestes alçades la forma de parlar, l'argot professional, tants estereotips i llocs comuns, ens vinguin quasi determinats per la professió. Necessitem reforçar per sobre de les professions l'ofici interdisciplinar de l'ordenació del territori. I en aquest aspecte l'SCOT té una missió importantíssima. Avui hi ha més de mil persones connectades a la Llista territori, però n'haurien d'haver-hi moltes més, perquè encara no hem estat capaços de generar serveis i activitats per valoritzar aquest actiu. El nombre de socis que paguen la quota d'un euro i pico al mes són un nombre insignificant. Però aquesta també és, em temo molt, una característica d'aquesta època, som poc associatius, els teixits associatius són febles, depenen en excès de les institucions públiques.

Reconeguts els dèficits de formació, i el corporativisme, dos factors que es reforcen mutuament, i que l'Anuari combat en la mesura de les seves forces, permetin que esmenti **un tercer aspecte** que, penso, ens dificulta per avançar cap a una nova cultura del territori: la politització excessiva, entesa com a búsqueda del consens com objectiu polític prioritari, encara que impliqui adoptar solucions insatisfactòries, o posposar-les, aparcar-les amb retòrica d'ambiguitat calculada, amb el

verbalisme típic dels catalans, com deia Josep Pla, l'embolica que fa fort, i amb el descrètic dels professionals que d'una manera o altre hi estaven implicats. El cas més escandalós que conec va ocórrer el dia que un Ministre de Foment proposà als alcaldes del delta de Llobregat reunir-se a soles amb ells, sense tècnics, un dissabte al matí, per decidir de comú acord la solució definitiva del traçat de les línies ferroviàries del delta, d'una vegada per totes, deia ell. L'informe Roca es guardà en un calaix, i s'oblidà, com tants d'altres informes que plantejaven, sovint amb molta prudència i seny, qüestions importants però políticament incorrectes. No és només una qüestió de falta de voluntat política; les dinàmiques socials i econòmiques escapen de les moltes jurisdiccions territorials o sectorials de les institucions públiques o nivells o esferes de govern. El cas més dramàtic en la gestió de la costa, segurament, on en pocs metres se superposen les competències de moltíssimes institucions.

L'Anuari del Territori n'aixeca acta, de tot això, recull una sèrie de 200 casos escullits que mereixerien ser estudiats a fons, i que segur que ho seran, a mida que succesives edicions de l'Anuari, i aquesta és ja la tercera, ens permetin veure amb més perspectiva les evolucions dels processos, contextualitzar-los.

Per aquests motius penso que l'Anuari és una eina molt útil a favor de la nova cultura del territori, perquè d'una forma subtil pretén ni més ni menys que canviar la cultura dels que treballem en l'ordenació del territori, la forma que tenim de veure i de pensar el que està succeïnt, ara i aquí: l'Anuari ens ajuda a saber el que no sabem, reforça la interacció dels professionals diversos que exercim aquest ofici, i ens permet avaluar fins a quin punt els processos a través dels quals es prenen decisions transcendents és o no eficient. Segons José Antonio Marina, aquests tres aspectes són precisament els factors claus que determinen el que ell

anomena **la intel·ligència social d'una comunitat**, que és la suma de la intel·ligència de les persones, del que saben i de la seva capacitat d'aprendre, de la forma en que interactuen, i de l'eficiència i la legitimitat de com es prenen les decisions.

En definitiva, l'Anuari del Territori, que a simple vista és un senzill recull de casos extret de notícies publicades en premsa, és **un arma carregada de futur**, com havíem parlat tantes vegades amb l'Àlex Tarroja. Com aquells geògrafs, exploradors i escriptors viatgers de fa cent anys, nosaltres no en tenim prou amb els llibres ni els manuals ni els prontuaris de les diferents especialitats, ni amb els argots corporatius, ni amb les explicacions políticament correctes, i necessitem sortir a descobrir per nosaltres mateixos qué passa en el món que ens envolta.

Acabo agraint a les persones que han treballat per fer l'Anuari del 2005 possible: Marcela Balliano, Xavier Boneta, Maria Herrero, especialment Montserrat Mercadé, per la seva paciència i el seu rigor, pel seu compromís personal en fer bé aquesta feina. L'Alex Tarroja va fer el *més difícil encara*, convertir la bona idea de la Llista territori, i de l'Anuari, en una realitat, impulsar els cursos de la Universitat Menéndez Pelayo. No és fàcil tenir inquietuds revolucionàries, i viure en una època posrevolucionària. Encara que no hagi pogut venir, es ell qui ens ha reunit a tots avui aquí. Gràcies, Àlex.